

RAKOVSZKY ZSUZSA

Az idők jelei

Elizabeth vagyok, a veres Liza, ahogy fiatal koromban emlegettek, vagy az öreg Betha, ahogyan mostanában. Frau Hinterthaler immáron harminc esztendeje, Fritz Hinterthaler szabómester felesége, az utolsó tíz esztendőben özvegye. Anyám neve is Elizabeth volt, Elizabeth Paur, de ő meghalt fiatalon. Apám minden valószínűség szerint Bernard Knipperdolling tekintélyes münsteri kereskedő, akit tüzes fogókkal kínoztak halálra az események után, csontváza most is ott függ egy ketrecben Münster főterén a „királyé” és hamis prófétáé, Leydeni Jánosé és még egy további szerencsétlen társuké mellett. Az Úr irgalmazzon árva lelküknek!

Ezen írásba Isten segedelmével az Úrnak 1570-es esztendejében fogtam, közel negyven esztendővel a történetek után, hogy ha lesz rá még elegendő időm és Isten is úgy akarja, elmondjak mindent, töviről hegyire, úgy, ahogyan volt. Mert sokan kiáltanak még most is kígyót-békát amazokra – mintha nem lenne elegendő, hogy olyan szörnyű véget értek! –, eretnekeknek és parázna gyilkosoknak nevezik őket, sőt némelyek szerint Leydeni János maga volt az Antikrisztus. Ezek, ha engem meglátnak, elfordítják a fejüket, de akad éppenséggel olyan is, nem is egy, aki ha meglát, karon ragad, bevonszol magával a házba, igaz, nem a fogadószobába, csak a konyhába vagy holmi homályos, szűk és dohos kamrába, és azokról az időkről faggat, a gyilkosságokról meg a fosztogatásról, a tizenhat feleségről és az éhínségről, ami akkoriban a városban dúlt. Nemde úgy vélem én is, kérdezik tőlem, ha már jól kiszörnyülködték magukat, hogy az a néhány hónap maga volt a pokol, és én rájuk hagyom, mert az volt csakugyan. Mások meg, jóval kevesebben és ők is csak olyankor, ha egymás között vagyunk, suttogva és a válluk fölött hátrapislogatva, mártíroknak és az Isten szentjeinek

nevezik Jant és társait, a várost meg, amikor az az ő uralmuk alatt állt, az új Jeruzsálemnek. Énrám pedig olyan döbbsent áhítattal merednek, mintha én magam is holmi ereklye volnék, valamelyik régi szent lábszárcsontja vagy egy szilánk Urunk keresztjéből. Ők arról faggatnak, hogy ismertem-e közelebről ezt a Leydeni Jánost – ők úgy mondják, a királyt –, hogy csakugyan ő oldotta-e meg a nyelvemet, ahogy beszélnek, merthogy azelőtt néma voltam, hogy láttam-e a tulajdon két szememmel leszállni a főtérre Gábiel arkangyalt, és még sok más efféle is kérdeznék. Irigykedve néznek rám, és azt hajtogatják, milyen szerencsések vagyunk mink, kiválasztottak, hogy már ebben a földi életben megismerhettük, ha csak rövid időre is, a mennyei Jeruzsálemet. Őrájuk is rájuk hagyom, mert hát ebben is van némi igazság, ha úgy vesszük.

Elsőbben is magamról egynéhány szót, nem mintha bármiféle fontosabb szerepem lett volna a történetekben, leginkább csak figyeltem, és igyekeztem megjegyezni mindent, amit hallottam – mert hallani azért hallottam mindenfélét. Azokban az időkben olyan mindenféle voltam Knipperdolling kereskedő, vagyis hát az apám házában, és így alkalmam nyílt sok mindent megfigyelni, talán több is, mint más cselédeknek, merthogy még azelőtt, hogy a házhoz kerültem volna, történt velem egy s más, aminek következtében elveszítettem a beszéd képességét, és csak jóval később nyertem vissza – bár korábban annál, mint ahogyan ezt másoknak is tudtára adtam. Elég az hozzá, hogy a világ szemében még sok esztendeig némának számítottam, és így gyakran beszéltek előttem olyan dolgokról is, amelyekről aligha szóltak volna ilyen nyíltan olyan személy jelenlétében, akinek könnyen eljárhatott volna a szája. És talán ennek a hosszú szótlanságnak

köszönhettem azt is, hogy a mások szavait meglehetősen pontosan megjegyeztem, és hűségesen be tudok számolni róluk – így hiszem legalábbis, bár az emlékezete időnként csúnyán megrézfálja az embert.

És hogy hogyan kerültem én, ágrólszakadt árva fattyú gyermek létemre ebbe a gazdag és tekintélyes házba – hát az hosszú történet. Nem, nem is hosszú, inkább kissé siralmas... vagy még csak az sem, hanem valójában egészen mindennapi történet. Anyám, szegény, leányfővel hozott a világra: cseléd volt ő is egy papi szabó házában, ahol történetesen a templomi kórus egyik tagja bérelt szobát (ezt nem ötle tudom, hanem azóta hallottam egy öregasszonytól itt Münsterben, aki már akkor is itt lakott, és ismerte ezt a bizonyos szabót). Mármost a kórus tagjai világi emberek voltak ugyan, de úgy szólt a szerződésük, hogy nem nőülhetnek mindaddig, amíg a kórusban énekelnek. Hogy igazából azért nem élhettek valami nagyon önmegtartóztató életet, arról az a máig élő szokás is tanúskodik, hogy ha valamelyikük teherbe ejt egy leányzót, amikor megszületik a gyermek, az illető köteles a kórus többi tagját bőkezűen megvendégelni, ugyanakkor megengedik neki, hogy ha netalán maradna a sörből, azt, ha úgy tartja kedve, odaajándékozhatja a gyermek anyjának. Kapott-e anyám a sörből vagy sem, erről nem beszélt nekem semmit, nem is igen beszélhetett Neudorfban, nagyapám házában, ahová magával vitt néhány napos koromban, mert hát ugyan hová is vihetett volna? Nagyanyám meghalt nem sokkal az én születésem előtt, s attól fogva anyám töltötte be az ő helyét, hogy csak a ház körüli teendők tekintetében-e, vagy egyebekben is, azt nem tudhatom, mint ahogy azt sem, milyen lehetett leánykorában, amikor az apám szemet vetett rá. Az a bizonyos münsteri

öregasszony, aki ismerte akkoriban, azt állította, csinos teremtés volt, és hogy a veres hajamat tőle örököltem. Az én emlékezetemben már csak szürke hajú, elgyötört kis árnyék, aki örökös rettegésben élt, és gyakran takargatta szégyenkezve karján és lába szárán a kék foltokat, nagyapám öklének és csizmájának nyomait. Volt anyámnak két idősebb nővére is, tisztos férjes asszony mind a kettő, kik igen ridegen és lenézően bántak anyámmal, de azért azt hiszem, igazából nagyon is örültek neki, hogy gondját viseli nagyapámnak, és így nem kellett attól tartaniuk, hogy az újból asszonyt hoz a házhoz, és nekik avval és az ő születendő gyermekeivel kell majd osztozniuk az örökségen (nem mintha a házon meg egy kevés földön kívül bármi örökölnivaló lett volna...).

Kisleány koromban sokáig jóformán ki sem mozdultam a házból. Mert ha mégis, a falubeli gyermekek csúf dolgokat kiáltoztak utánam, az asszonyok pedig ridegen bántak velem és anyámmal. Amikor anyámat arról faggattam, hogy mi ennek az oka, azt felelte, azért teszik, mert nekem nincs apám. Jobban mondva van, csak nincs itt velünk, hogy megvédelmezzen bennünket, holott különben gazdag és tekintélyes férfiú. Dehát az ember nem teheti mindig azt, amit szeretne, mondta anyám sóhajtva. Ettől fogva gyakran ábrándoztam, különösen olyankor, ha a környékbeli fiúk csúfoltak vagy megkergettek, az én gazdag és nagy hatalmú apámról, aki egyszer bizonyosan eljön majd érettünk és magával visz. Eleven védelmező híján pedig gyakran térdepeltem a kis erdei kápolnában Jézus és Mária szobra előtt: szelíd arcukról azt olvastam le, hogy ők nem haraguszna rám, nem vetnek meg, és bizonyára védelmeznek is odafentről.

Amikor anyám megbetegedett, már nagyobbacska voltam, olyan tizenegy-tizenkét esztendő, talán egy kevéssel

több is. Anyám ekkor egy ideje már csak nagy ügyel-bajjal vonszolta magát, és ha valamilyen nehezebb munkát végzett, mosott vagy súrolt, sokszor félbehagyta, amit csinált, leroskadt egy konyhaszékre, és néhány percig csak ült halálsápadtan, levegő után kapkodva. Többször láttam azt is, amint véres rongyokat tömköd be a tűzhely nyílásán, hogy eltüzelje őket, nem mint korábban, havonta egy-két napon át, hanem mindennap, sokszor napon-ta többször is, s azután a legnagyobb hidegben is tárva-nyitva hagyta az ajtót, hogy az erős szél kivigye az égett vér szagát. Még szerencse, hogy ekkoriban már tudtam segíteni neki egyben-másban, s ezzel legalább néha megmenthettem nagyapám öklétől vagy csizmás lábának rúgásaitól. Egy darabig még igyekezett eltitkolni a betegségét nagyapám elől, de amikor az egy alkalommal a szokásosnál korábban talált hazajönni a kocsmából, s anyámat a szalmazsákon fekvő engem a tűzhelynél sürgölődve talált, nem titkolhattuk tovább a dolgot. Nagy ordítózásra és ütlegekre számítottunk, de tévedtünk: nagyapám mindössze egy viszolygó pillantást vetett anyámra, engem viszont csodálkozó, de kedvtelt pillantással méregetett. Ez után nem sokkal, egy viharos éjszakán történt az az eset, aminek következtében hosszú időre megnémultam.

Egészen addig többnyire anyámmal aludtam a tűzhely mellett, bár anyám olyankor, amikor nagyapám sokáig elmaradt, és féltő volt, hogy igen részegen tér haza, többnyire kiküldött az istállóba aludni, mondván, elég nagy leány vagyok már hozzá, hogy ne féljek egyedül a sötétben. Valójában, azt hiszem, attól félt, hogy ha mellette maradok, nekem is kijut majd nagyapám ütlegeiből. Így történt azon a bizonyos éjszakán is. Ott aludtam a szalmán, tőlem karnyújtásnyira ott szuszogott Rózsa, az egyetlen tehenünk, amelyet nekem kellett hajnalban megfejnem.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu

www.facebook.com/magveto

magveto.kiado@lira.hu

Felelős kiadó Dávid Anna

Felelős szerkesztő Szegő János

Kézirat-előkészítő Tomka Eszter

Korrektor Kalocsai Judit

A kötetet Pintér József tervezte

Műszaki vezető Takács Klári

Kiadványszám 9256

Plantin betűtípusból szedve

ISBN 978-963-14-4237-3